

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Педагогічна наука і освіта XXI століття

Науково-методичний журнал

Випуск 4

Засновано у 2023 році

Рівне – 2025

УДК 37: 001 «20»

П 24

Педагогічна наука і освіта XXI століття: науково-методичний журнал. Вип. 4. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.: Г. П. Пустовіт; ред. кол.: Г. П. Пустовіт, Н. О. Остапчук та ін. Рівне: РДГУ, 2025. 422 с.

Тематична спрямованість наукового фахового видання. Спеціальності, за якими видання публікує наукові праці: А1 Освітні науки; А2 Дошкільна освіта; А3 Початкова освіта; А4 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями); А5 Професійна освіта (за спеціалізаціями); А6 Спеціальна освіта; А7 Фізична культура і спорт.

Наказом Міністерства освіти і науки України No 920 від 26.06.2024 р. електронний науково-методичний журнал РДГУ «Педагогічна наука і освіта XXI століття» включений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі А Освіта (спеціальності – А1, А2, А3, А4, А5, А6, А7).

Редакційна колегія

Головний редактор: **ПУСТОВІТ Григорій Петрович**, доктор наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

Заступник головного редактора: **ОСТАПЧУК Наталія Олександрівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

Члени редколегії

ANDROSZCZUK Irena, доктор габілітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогіки Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща).

ВИХРУЩ Анатолій Володимирович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Тернопільський національний медичний університет імені І. Горбачевського (м. Тернопіль, Україна).

GLUCHMAN Vasil, PhD, професор філософії та етики, декан факультету мистецтв Пряшівського університету (Словаччина);

ДИЧКІВСЬКА Ілона Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

КОБИЛЯНСЬКИЙ Олександр Володимирович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця, Україна).

КОЛЯДА Наталія Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (м. Умань, Україна).

КУЧАЙ Тетяна Петрівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II (м. Берегове, Україна).

ПАВЕЛКІВ Катерина Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

PELEKH Yuri, доктор габілітований, професор, професор кафедри шкільної педагогіки педагогічного факультету Жешувського університету (Республіка Польща),

ПЕТРЕНКО Оксана Борисівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

POBIRCHENKO Natalia, доктор габілітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща).

САВЧУК Борис Петрович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітніх технологій ім. Б. Ступарика, ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника” (м. Івано-Франківськ, Україна).

СЯСЬКА Інна Олексіївна, доктор наук, доцент, професор кафедри біології, здоров’я людини та фізичної терапії, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

ЮЗИК Ольга Протасівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

БАЛІКА Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

BIŁAVYCH Ivan, доктор філософії, PhD, викладач I клініки анестезіології і інтенсивної терапії, Варшавський медичний університет (Республіка Польща).

ГУДОВСЕК Оксана Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

КАЗАНІШЕНА Наталія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри біології та екології, Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (м. Кам’янець-Подільський, Україна).

КІНДРАТ Вадим Кирилович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедрою теорії і практики фізичної культури і спорту, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

КОСТОЛОВИЧ Тетяна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методик початкової освіти, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

ПЕТРЕНКО Сергій Вікторович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

REBISZ Slawomir, доктор освітнього менеджменту, доцент, доцент кафедри досліджень школи і медіа, Жешувський університет (Польща);

SKWAREK Beata, доктор наук гуманітарних, доцент факультету суспільних і гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща).

ЦІПАН Тетяна Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне, Україна).

Упорядники: проф. Пустовіт Г. П., проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.

Науково-бібліографічне редагування: наукова бібліотека РДГУ.

Оприлюднено за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 6 від 29 травня 2025 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2025

ЗМІСТ

Пустовіт Г., Петренко О. Психолого-педагогічні концепти формування національно-культурної «Я-ідентичності» зростаючої особистості у закладах позашкільної освіти	6
Вихрущ А. Методологічна культура здобувачів у закладах вищої освіти	17
Лісова С., Дупак Н. Теоретико-методичні засади формування проєктно-технологічної компетентності майбутніх вчителів технологій у процесі вивчення дисципліни «Технологічний практикум»	31
Пантюк Т., Ревть А., Денисяк Ю., Співак В. Взаємодія сім'ї та освітнього закладу у формуванні правової грамотності та правової свідомості дітей та молоді	43
Пустовіт Г., Білоус В. Кузнєцов О. Детермінація «Я-концепції» у процесі формування майбутнього фахівця як професіонала в закладі вищої освіти	53
Розман І. Впровадження штучного інтелекту для адаптивного навчання у ЗЗСО: виклики та перспективи	64
Smoleń J., Solak A. Praca na roli jako forma kształtowania charakteru	72
Thlusiak-Deliowska A., Androshchuk I., Petrenko O. Profilaktyka przemocy rówieśniczej i bullyingu wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	81
Баліка Л., Капральцев Д., Перець В. Педагогічні умови формування компетентностей фахівців у закладах вищої освіти	101
Ваколюк А., Шалівська Ю., Поліщук І. Інтеграція цифрових технологій в освітній процес	111
Гудовсек О., Бричок С. Г. Духовно-мистецька складова освітнього процесу в авторських конфесійних початкових школах Рівненщини	123
Dąbek A. Etyka a sztuczna inteligencja. Sprzeczność czy koherencja?	134
Король А. Особливості мультидисциплінарного підходу у діагностиці та корекції порушень мовлення	143
Кривонос О., Андросчук М. Інтерактивні платформи для вивчення програмування: як школярі 6–11 класів сприймають і використовують онлайн-ресурси	156
Ліннік Ю., Довгалець О. Суспільно-гуманітарні дисципліни як засіб формування професійних і соціальних навичок студентів Рівненської медичної академії	171
Мишкарьова С., Павелків О. Методика навчання математичної освітньої галузі в ЗЗСО: інноваційний контекст	184
Michalak M. Wspólnota solidarności w działalności Janusza Korczaka oraz nagrodzonych przez dzieci Orderem Uśmiechu	194
Петренко С. Концепція дослідження професійної компетентності ІТ-фахівців	211

Сембрат С., Троценко В., Мамітько А., Хадико О. Методологічні особливості навчання техніко-тактичним діям гри в баскетбол молодших підлітків в закладах загальної середньої освіти	220
Снітовська О. Проблема реформування системи вищої освіти у зарубіжжі в українському міждисциплінарному дискурсі	230
Stanek K. Is school a place of stress or experience of students educational burnout?	242
Стельмашук Ж., Гринькова Н. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи під час вивчення педагогічних дисциплін	254
Тимчик М., Давидюк В. Теоретичні аспекти формування логістичної компетентності майбутніх тренерів з легкої атлетики у процесі професійної підготовки	263
Тропін Ю. Допінг в спорті: бібліометричний аналіз	271
Trofimchuk V., Gerasymenko O., Soroka T., Symonovych N., Havryshchak H. Analysis of didactic functions of constructing the content of the discipline «basics of modern production technologies in industry»	283
Ціпан Т. Профілактика ризикованої поведінки неповнолітніх в інтернет-просторі	296
Yasnohurska L., Kovaliuk V., Michuda N., Kralia I. On the issues of foreign language teaching methods	306
Кушнір Т. Онлайн-курси неформальної освіти: нові можливості чи освітній спам?	314
Адах В. Зміст професійних компетентностей майбутніх бакалаврів з автоматизації, комп'ютерно-інтегрованих технологій та робототехніки	328
Androszczuk R.-S. Us education policy in 2017-2025: from deregulation to renewal and reform	338
Білецький М. Особливості підготовки інженерів-програмістів в закладах вищої освіти: європейський досвід	352
Даньшин М. Освітнє середовище університету як основа формування лідерських якостей здобувачів вищої освіти	363
Захарченко О. GPT OnlineCorrector як цифровий інструмент формування мовно-літературних компетентностей магістрів української філології	374
Король С. Формування корпоративної культури у майбутніх магістрів банківської справи як педагогічна проблема	383
Кузьмич А. Нормативно-правові засади діяльності авторських шкіл незалежної України	391
Хрснов Д. Розвиток критичного мислення майбутніх магістрів освіти засобами медіатехнологій: результати педагогічного експерименту	402

УДК 37.014.3:34(477)

DOI: [10.35619/pse.vi4.96](https://doi.org/10.35619/pse.vi4.96)

Антоніна КУЗЬМИЧ

здобувачка ступеня доктора філософії PhD зі спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки

Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-8793-9875

e-mail: a.kuzmych1408@gmail.com

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОРСЬКИХ ШКІЛ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Анотація. У статті проаналізовано нормативно-правові засади функціонування авторських шкіл в Україні. Окреслено поняття авторської школи як закладу освіти з інноваційним потенціалом, що реалізує експериментальні педагогічні системи, розроблені засновниками або творчими колективами педагогів. Досліджено законодавчу базу, яка регулює діяльність авторських шкіл. Розкрито основні етапи створення закладу та визнання його авторським. Окреслено ключові критерії діяльності авторських шкіл, серед яких інноваційність, конкурентоспроможність, апробація експериментальних моделей і стабільність отриманих результатів. Наголошено на проблемах, пов'язаних із прийняттям основного документа – «Положення про загальноосвітній навчальний заклад «Авторська школа»»). Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення державної політики у сфері освітньої діяльності та розробки рекомендацій щодо створення авторських шкіл.

Ключові слова: авторська школа, педагогічна концепція, педагогічний експеримент, освітні інновації, освітні програми, авторська модель, нормативно-правовий статус.

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес в Україні перебуває у стані активних трансформацій, значну роль у яких відіграє розвиток авторських шкіл, що впроваджують інноваційні педагогічні підходи. Такі заклади створюють унікальний освітній простір: «Якщо Концепцію Нової української школи позиціонують як простір можливостей, то концепція авторської школи – це простір, у якому реалізуються власні можливості» [1, с. 37].

Отже, авторські школи є важливими інноваційними осередками, які пропонують альтернативні підходи до навчання, спрямовані на всебічний розвиток учнів. Однак їхнє ефективне функціонування значною мірою залежить від нормативно-правових та організаційних умов. Це підтверджує необхідність комплексного дослідження правових аспектів діяльності таких закладів, що дасть змогу оцінити ефективність чинних моделей і визначити шляхи оптимізації державної політики для підтримки й розвитку авторських шкіл в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення та розвиток

авторських шкіл як інноваційної форми освітніх закладів є важливим етапом модернізації української освіти. У наукових працях І. Д. Беха, І. В. Гавриш, С. У. Гончаренка, О. І. Козлової, Н. Л. Клокар, В. Г. Кременя, С. І. Мартиненко, О. Я. Савченко та інших учених значну увагу зосереджено на теоретичних і методологічних засадах педагогічної інноватики. Інноваційний розвиток шкіл досліджували Л. М. Ващенко, О. А. Гудовсек, Л. І. Даниленко, Л. В. Калініна, В. І. Ковальчук та інші. Питання розвитку авторських шкіл, особливостей їхньої методики були предметом дослідження науковців І. М. Дичківської, О. М. Любарської, О. Є. Олексюк, А. Л. Ситченка, О. М. Пехоти, Н. С. Побірченко, О. В. Сухомлинської, В. Г. Кузя, І. М. Мельника, О. Я. Савченко та інших. Правовий статус авторських шкіл постійно перебуває у полі зору Ю. І. Завалевського, О. Я. Мариновської, С. В. Кириленко, І. Н. Євтушенко, О. І. Кіян, Н. М. Омельченко, Ю. А. Шеремета та інших учених [2].

Розроблення концепції моделювання розвитку авторських шкіл було основним завданням концептуально-діагностичного етапу експерименту всеукраїнського рівня «Теоретико-методологічні засади моделювання розвитку авторських шкіл» [3]. Його розв'язанню передувала праця щодо наукового обґрунтування окремих складових експерименту, як-от: *«Теоретико-методологічні засади моделювання розвитку авторських шкіл в Україні»* (обговорено під час Всеукраїнського семінару-практикуму на базі Комунального закладу освіти «Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради); *«Сутність, специфіка та особливості моделювання змін в авторській школі»* (у ході семінару на базі Українського гуманітарного ліцею при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка); *«Моделювання розвитку авторської школи: критерії, показники, рівні та діагностичний інструментарій»* (у ході семінару на базі Одеського навчально-виховного комплексу «Гімназія № 7 – спеціалізована школа І ступеня з поглибленим вивченням англійської мови» та Одеського комунального навчального закладу «Дитячий будинок «Перлинка» Одеської міської ради Одеської області); *«Технологія моделювання розвитку авторської школи»* була предметом обговорення на семінарі, що проходив на базі Миколаївської спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів мистецтв і прикладних ремесел «Академія дитячої творчості» Миколаївського муніципального колегіуму ім. В. Д. Чайки та Економічного ліцею № 2 Миколаївської міської ради Миколаївської області. Досвід роботи педагогічних колективів згаданих закладів освіти – це «золоті сторінки Літопису становлення та розвитку авторської школи незалежної України першої половини XXI сторіччя» [4, с. 12].

Мета статті – проаналізувати нормативно-правові акти, що регулюють функціонування авторських шкіл у незалежній Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність авторських шкіл в

Україні регулюється освітніми документами і низкою нормативно-правових актів, які створюють правову базу для їхнього функціонування, забезпечення автономії, упровадження інновацій та реалізації унікальних освітніх концепцій. Такими документами є: Конституція України (1996), Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Закон України «Про інноваційну діяльність» (2002), Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (2002), Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти (2023), Положення «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти» (2024). А також Державні стандарти початкової освіти, базової середньої освіти, Наказ МОН «Про деякі питання здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану», Наказ МОН «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану» та інші [5–10].

Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), усі заклади освіти мають право на академічну, організаційну, фінансову та кадрову автономію. Такий законодавчий підхід сприяє розвитку освітньої діяльності на засадах самоврядування, незалежності у прийнятті рішень, а також відповідальності за результати діяльності. Автономія є ключовою передумовою для реалізації інноваційної діяльності, яка визначена законодавством як основа підвищення якості освіти через впровадження експериментальних педагогічних систем [6, с. 37].

Одним із ключових документів, що деталізує механізми функціонування авторських шкіл, є Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти (2023). За цим документом, «...авторський заклад освіти – заклад освіти з високим рівнем розвитку інноваційного потенціалу як необхідної передумови і результату саморозвитку його конкурентоздатності, який відрізняється від інших закладів освіти наявністю оригінальної експериментально перевіреної авторської концепції, механізмом реалізації якої є відповідна педагогічна система, що забезпечує стабільні позитивні результати діяльності» [10].

У документі підкреслено, що реалізація інновацій здійснюється через проведення педагогічних експериментів або проєктів, результати яких підлягають апробації. Положення також детально регламентує процес визнання закладу освіти авторським. Ключовими етапами набуття освітнім закладом статусу авторського є:

1. Подання ініціативи щодо проведення експерименту або проєкту автором, який має намір впровадити нові освітні ідеї, педагогічні технології або управлінські підходи, що сприятимуть вдосконаленню освітньої діяльності в закладах освіти.

2. Підготовка та подання заявки на проведення експерименту/проєкту, яка включає комплексну інформацію, зокрема обґрунтування актуальності, мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, теоретико-методологічну основу, методи дослідження, а також передбачувану практичну значущість і наукову новизну. Окрім того, заявка містить інформацію про базу проведення, склад науково-консультативної ради, етапи реалізації та очікувані результати.

3. Розгляд ініціативи комісією Інституту модернізації змісту освіти (ІМЗО) для розгляду відповідною комісією Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України. Комісія проводить аналіз поданих матеріалів на відповідність науково-методичним, психолого-педагогічним та іншим вимогам.

4. Формування висновків комісії з оцінювання заявки і постійний моніторинг процесу виконання програми на кожному етапі проєкту. Комісія має право рекомендувати внесення змін до програми, розширення бази проведення або навіть дострокове припинення експерименту/проєкту у разі виявлення суттєвих відхилень від плану.

5. Видання наказу Міністерством освіти і науки України на основі висновків комісії про проведення експерименту або проєкту. Наказ затверджує програму експерименту/проєкту, терміни його проведення, склад відповідальних осіб, а також порядок звітування за результатами реалізації ініціативи.

6. Затвердження науково-консультативної ради, яка бере на себе роль організаційного і методичного супроводу експерименту/проєкту. Вона має право вносити корективи до змісту програми, організовувати підготовку педагогічних колективів до роботи за програмою, а також контролювати виконання поставлених завдань у межах експерименту.

7. Звітність наукового керівника спільно з керівництвом навчального закладу та оцінка результатів упродовж усіх етапів проєкту про виконання завдань програми експерименту. Звіти містять аналіз проміжних результатів і підготовлені навчально-методичні матеріали, оцінюються комісією та використовуються для внесення коректив у подальший хід експерименту.

8. Завершення всіх етапів експерименту або проєкту, підготовка науковим керівником підсумкового звіту, який подається на розгляд комісії. Згідно з результатами звіту МОН ухвалює рішення про завершення експерименту або, за необхідності, продовження його реалізації чи внесення змін до програми.

Документ також визначає, що авторські заклади освіти зберігають свій тип, форму власності та підпорядкування, незважаючи на отримання статусу авторського.

Окрім нормативно-організаційних етапів визнання закладу освіти авторським, важливими є методологічні засади створення та розвитку авторської школи, які базуються на документі, ухваленому Колегією МОН України № 10 від 27.10.2016 року [11].

Створенню і розвитку авторської школи передують декілька важливих кроків, а саме:

1. Діагностування стартових можливостей на першому етапі експерименту, яка полягає в оцінюванні навчально-матеріальної бази, потенціалу педагогічних кадрів, контингенту учнів та демографічної ситуації регіону, що дозволяє сформувати об'єктивне уявлення про умови для впровадження інновацій.

2. Розроблення проєкту, а саме: формулювання педагогічної концепції, що включає ідею та принципи, які мають значення для розвитку закладу освіти. На цьому етапі визначається важливість «проєктної ситуації», коли виникає необхідність змін на основі педагогічних суперечностей.

3. Формулювання мети діяльності, тобто формування науково обгрунтованої системи знань, розвитку творчості учителів та учнів, надання альтернативних можливостей освітньої діяльності, а також сприяння культурному, моральному та фізичному розвитку.

4. Розроблення змісту освіти, методів і форм реалізації педагогічної концепції, зокрема через навчальні програми.

5. Формування висококваліфікованого творчого педагогічного колективу, команди одноступенів, здатної розв'язувати педагогічні завдання і забезпечувати ефективну реалізацію концепції.

6. Створення випереджувальних ситуацій, що ілюструють майбутні зміни та сприяють усвідомленню потенціалу інновацій для демонстрації переваг нової школи.

7. Розроблення авторських курсів, спецкурсів, підручників та інших навчальних матеріалів.

8. Вироблення унікальних внутрішньошкільних традицій, які сприяють створенню особливої атмосфери в закладі освіти [12, с. 115].

Авторський заклад освіти обирає форми, освітні технології відповідно до принципу академічної свободи та автономії, норм законодавства, Статуту з урахуванням специфіки закладу, профілю та інших особливостей організації освітнього процесу. Так, Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020) передбачає можливість розроблення освітніх програм суб'єктами освітньої діяльності, науковими установами, фізичними чи юридичними особами, які можуть бути затверджені центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти відповідно до вимог (стаття 11). Також освітні програми приватних і корпоративних закладів освіти можуть містити (за рахунок власних надходжень) збільшену кількість навчальних предметів (інтегрованих курсів) та/або навчальних годин порівняно з відповідними типовими освітніми програмами, за умови дотримання вимог санітарного законодавства [7].

Також цей закон передбачає можливість розроблення авторської навчальної програми. Навчальний зміст авторських програм відрізняється від типових: вони втілюють авторське бачення тих чи тих теорій, містять

суб'єктивний погляд на явища і процеси, що вивчаються. Проте такі програми розробляють обов'язково з урахуванням вимог державного стандарту [13].

Основними критеріями та показниками діяльності авторського закладу освіти згідно з Положенням про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти (2023) є:

- сформованість ціннісної культури авторського закладу освіти, орієнтованої на саморозвиток суб'єктів освітньої діяльності, реалізацію цінностей та принципів державної політики у сфері освіти;
- інноваційність та оригінальність експериментально апробованої авторської педагогічної ідеї, що вирізняється з-поміж інших новизною, теоретичним та практичним значенням результатів діяльності;
- конкурентоздатність авторського закладу освіти, що виявляється шляхом поширення/попиту кращих авторських управлінських та педагогічних практик, що здатні забезпечити високу якість освіти [10].

Однак основного документа (Положення про загальноосвітній навчальний заклад «Авторська школа»), який мав би бути прийнятий на державному рівні та регламентувати діяльність авторських шкіл в Україні, на сьогодні не існує [14].

За умовами експерименту 2017 року, усі навчальні заклади віднесені до чотирьох груп.

Перша група. Авторські моделі загальноосвітніх закладів освіти, що мають статус експериментальних закладів освіти всеукраїнського рівня. Наприклад: Авторська модель (далі – АМ) «Школа громадянського вчинку». Офіційна назва закладу освіти: Корецький навчально-виховний комплекс «Школа І–ІІ ступенів-ліцей» Корецької районної ради Рівненської області, експериментальний заклад освіти всеукраїнського рівня (ідея реалізується з 2006 року) [15, с. 35].

У цій групі значиться ще 14 закладів освіти України. Із них 12 мають статус експериментального, що офіційно закріплено в назві закладу освіти. У двох навчальних закладах з означеним у книзі статусом «експериментальний» офіційна назва такого статусу не підтверджує (це Нововолинська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 2 і Запорізький колегіум «Мала гуманітарна колегія»).

Друга група. Авторські моделі загальноосвітніх навчальних закладів, що мають статус базових закладів освіти всеукраїнського рівня, наприклад: Рівненська класична гімназія «Престиж» Рівненської міської ради (ідея реалізується з 1992 року). До цієї групи увійшли ще 18 закладів освіти України.

Третя група. Авторські моделі загальноосвітніх навчальних закладів, ініційовані педагогічними колективами, наприклад: Володимирецький районний колегіум Рівненської області (ідея реалізується з 2002 року). До цієї групи входить ще 9 навчальних закладів України.

Четверта група. Авторські моделі шкіл теоретико-практичного спрямування (до окресленої групи входять 2 заклади освіти України).

За матеріалами згаданого джерела, початок експерименту припадає на 1992 рік, хоча «Школа успіху» Світлани Белухи з Лисичанська реалізує ідею авторської моделі вже з 1977 року, а Український коледж ім. В. О. Сухомлинського м. Києва заснований у річницю тисячоліття відкриття перших шкіл Київської Русі 1988 року зі статусом «експериментальна школа-лабораторія» (Наказ Міністерства народної освіти від 31.08.1988 р. № 10) [15, с. 44; 189].

Один заклад освіти, комунальний навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа-інтернат I–III ступенів № 9 з посиленою спортивною підготовкою Криворізької міської ради Дніпропетровської області», лише на початку 20-их років долучився до експерименту, тобто перебуває на початковому, аналітично-організаційному етапі створення авторської школи, хоча, як зазначається в науково-методичному посібникові, «має певний досвід розробки дослідно-експериментальної роботи за темою «Розробка інноваційної системи виховання особистості засобами фізичної культури та спорту» [15, с. 338].

2021 року вийшла друком книга «Авторська школа в Україні: третя хвиля відродження», автори якої констатують, що «Намагання вписати авторську школу в сучасний ландшафт кращих інноваційних освітніх практик, закріпивши за нею відповідний статус, супроводжується дискусіями щодо розуміння суті поняття «авторська школа» [16, с. 8].

До книги «Авторська школа в Україні: третя хвиля відродження» (2021 рік), порівняно з 2017 роком, не увійшло 16 закладів освіти, які раніше брали участь в експерименті, натомість з'явилося 9 нових. Із них 2 заклади (Южненська авторська М. П. Гузика експериментальна спеціалізована загальноосвітня школа-комплекс I–III ступенів і Центр творчості «Шевкенківець» міста Києва) ще раніше отримали свідоцтво Державного департаменту інтелектуальної власності на реєстрацію авторського права на твір (2002 і відповідно 2018 роки) [16, с. 24; 52]. Станом на 2021 рік свідоцтво Державного департаменту інтелектуальної власності на реєстрацію авторського права на твір отримали 23 заклади освіти. Водночас два Рівненські заклади освіти («Центр Надії» – адаптивно-розвивальна білінгвальна школа і Рівненська гімназія «Гармонія»), які беруть участь в експерименті ще з 1991 і відповідно з 2001 року, і досі не мають відповідного свідоцтва Державного департаменту інтелектуальної власності на реєстрацію авторського права на твір.

Та все ж, попри неусталеність законодавчої бази з окресленого питання, заклади освіти продовжують набувати статусу авторського. За даними Міністерства освіти і науки України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» та ВГО «Всеукраїнська організація шкіл майбутнього», станом на 2022 рік в Україні функціонує понад 60 авторських шкіл, які отримали свідоцтва інтелектуальної власності на свої освітні програми

[15; 16]. Це стосується, зокрема, і закладів освіти Рівненщини. Так, згідно з наказом МОН № 321 від 20 лютого 2025 року Володимирецький ліцей «Колегіум» Володимирецької селищної ради Рівненської області визнано авторським закладом освіти [17].

Ця подія стала результатом тривалої участі закладу освіти в експериментах різного рівня (останній із них – всеукраїнський експеримент за темою «Організаційно-педагогічні умови розвитку авторської Школи модерн-технологій управління у воєнний/повоєнний час» у січні 2024 – жовтні 2029 років) [18], наполегливий пошук нетрадиційних підходів до освітнього процесу і, як результат, стабільно високі показники розвитку закладу, у якому головний не директор і не вчитель, а учень з його вагомими досягненнями.

Висновки і перспективи подальших розвідок. З усього сказаного вище можемо зробити висновок, що розвиток авторських шкіл – перспективний процес узагальнення і поширення кращих інноваційних освітніх практик, тому вирішення пов'язаних із ним проблем (значна тривалість різнопланових експериментів, понад 30 років; невизначеність із назвою оригінальної моделі навчального закладу – експериментальний, інноваційний, новаторський, базовий навчальний заклад, авторська модель, авторська школа тощо; постійна зміна учасників експерименту, пов'язана в зокрема з пандемією та війною проти російського агресора; з'ява «нових гравців», які перебувають лише на початковій стадії осмислення новаторства і тощо) та закріплення за авторським школами на державному рівні відповідного статусу мають бути на особливому контролі державних органів і метою на найближчу перспективу. Це створить необхідні умови для розвитку унікальних освітніх практик, орієнтованих на потреби суспільства та стратегічні завдання державної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завалевський Ю., Мариновська О. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: науково-методичний збірник / за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек», 2022. С. 33–39.
2. Гудовсек О. Нормативно-правові засади діяльності альтернативних приватних авторських шкіл України. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*. 2024. № 3. С. 72–79.
3. Теоретико-методологічні засади моделювання розвитку авторських шкіл. Наказ МОН України від 19.01.2017 № 887.
4. Матеріали X Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій [упор. Назаренко Г. А.]. У двох томах. Том 2. Авторські школи України. Черкаси : ЧОПООП, 2018. 202 с.
5. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 23.11.2024).
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 6 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.11.2024).
7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX : станом на 17 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 23.11.2024).

8. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 23.11.2024).

9. Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад : Наказ МОН України від 20.02.2002 № 114 : станом на 31 груд. 2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0428-02#Text> (дата звернення: 23.11.2024).

10. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти : Наказ МОН України від 12.05.2023 № 552 : станом на 10 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text> (дата звернення: 23.11.2024).

11. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Рішення колегії МОН України № 10 від 27.10.2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed>

12. Лаппо В. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР. 2020. С. 115.

13. Авторська програма в закладі освіти. Педрада (Портал освітян України). URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2695-avtorska-navchalna-programa-yak-stvoriti> (дата звернення: 23.11.2024).

14. Про проведення Всеукраїнського експерименту за темою «Теоретико-методологічні засади моделювання розвитку авторських шкіл» на базі загальноосвітніх навчальних закладів України : Наказ від 19.01.2017 № 79. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54252/ (дата звернення: 23.11.2024).

15. Авторська школа в Україні: наук.-метод.посіб. /Авт.-упоряд.: І. Н. Євтушенко, Ю. І. Завалевський, С. В. Кириленко, О. І. Кіян, О. Я. Мариновська / за наук. ред. Ю. І. Завалевського. Київ–Чернівці : Букрек, 2017. 416 с. С. 35.

16. Авторська школа в Україні : третя хвиля відродження [Текст] / [за заг. ред. Кириленко С. В., Кіян О. І., Омельченко Н. М., Шеремета Ю. А.]. Київ : видавництво Альфа-Віта Груп, 2021. 196 с. : іл. ISBN 978-617-95033-1-3).

17. Про визнання Володимирецького ліцею «Колегіум» Володимирецької селищної ради Рівненської області авторським закладом освіти (Наказ МОН України від 20.02.2025 № 321).

18. Про проведення експерименту на всеукраїнському рівні за темою «Організаційно-педагогічні умови розвитку авторської Школи модерн-технологій управління у воєнний/повоєнний час» на базі Володимирецького ліцею «Колегіум» Володимирецької селищної ради Рівненської області у січні 2024 – жовтні 2029 років (Наказ МОН України від 24.01.2024 № 78).

REFERENCES

1. Zavalevskyi Yu. I., & Marynovska O. Ya. Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Innovatsiina ta proiektna diialnist [Education in Ukraine During Martial Law. Innovative and Project Activities]. In S. M. Shkarlet (Ed.), *Naukovo-metodychnyi zbirnyk*. 2022. S. 33–39. Kyiv-Chernivtsi: Bukrek. [in Ukrainian].

2. Hudovsek O. Normatyvno-pravovi zasady diialnosti alternatyvnykh pryvatnykh avtorskykh shkil Ukrainy [Regulatory and Legal Principles of the Activities of Alternative Private Author's Schools in Ukraine]. *Pedahohichna nauka i osvita XXI stolittia*. 2024. No. 3. S. 72–79. [in Ukrainian].

3. Teoretyko-metodolohichni zasady modeliuvannia rozvytku avtorskykh shkil [Theoretical-methodological Principles of Modeling the Development of Authorial Schools]. *Nakaz MON Ukrainy vid 19.01.2017*. No. 887. [in Ukrainian].

4. Materialy X Mizhnarodnoho festyvaliu pedahohichnykh innovatsii [Materials of the 10th International Festival of Pedagogical Innovations] [upor. Nazarenko H. A.]. U dvokh tomakh. Tom 2. Avtorski shkoly Ukrainy. Cherkasy : ChOPOOP, 2018. 202 s. [in Ukrainian].
5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: vid 28.06.1996 No. 254k/96-VR : stanom na 1 sich. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (data zvernennia: 23.11.2024). [in Ukrainian].
6. Pro osvitu [On Education]: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII : stanom na 6 zhovt. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 23.11.2024). [in Ukrainian].
7. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu [On Complete General Secondary Education]: Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 No. 463-IX : stanom na 17 lystop. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (data zvernennia: 23.11.2024). [in Ukrainian].
8. Pro innovatsiinu diialnist [On Innovative Activity]: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 No. 40-IV : stanom na 31 berez. 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (data zvernennia: 23.11.2024). [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro eksperymentalnyi zahalnoosvitnii navchalnyi zaklad [On Approval of the Regulations on Experimental General Educational Institution]: Nakaz MON Ukrainy vid 20.02.2002, No. 114 : stanom na 31 hrud. 2009 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0428-02#Text> (data zvernennia: 23.11.2024). [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi diialnosti u sferi osvity [On Approval of the Regulations on the Procedure for Innovative Activity in the Field of Education]: Nakaz MON Ukrainy vid 12.05.2023 № 552 : stanom na 10 serp. 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text> (data zvernennia: 23.11.2024).
11. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School: Conceptual Principles of Secondary School Reform]. Rishennia kolehii MON Ukrainy No. 10 vid 27.10.2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed> (data zvernennia: 23.11.2024) [in Ukrainian].
12. Lappo V. Pedahohichna innovatyka [Pedagogical Innovation]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Ivano-Frankivsk: NAIR. 2020.S. 115. [in Ukrainian].
13. Avtorska prohrama v zakladi osvity [Author's Program in an Educational Institution]. Pedrada (Portal osvitian Ukrainy). URL: <https://oplatforma.com.ua/article/2695-avtorska-navchalna-programa-yak-stvoriti> (data zvernennia: 23.11.2024). [in Ukrainian].
14. Pro provedennia Vseukrainskoho eksperymentu za temoiu «Teoretyko-metodolohichni zasady modeliuvannia rozvytku avtorskykh shkil» na bazi zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy [On Undertaking of an All-Ukrainian Experiment on the topic «Theoretical-methodological Principles of Modeling the Development of author's Schools» on the Basis of General Educational Institutions of Ukraine]: Nakaz vid 19.01.2017 No. 79. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54252/ (data zvernennia: 23.11.2024). [in Ukrainian].
15. Avtorska shkola v Ukraini [Author's School in Ukraine]: nauk.-metod.posib. /Avt.-uporiad.: I. N. Yevtushenko, Yu .I. Zavalevskyi, S. V. Kyrilenko, O. I. Kiian, O. Ya. Marynovska / za nauk. red. Yu. I. Zavalevskoho. Kyiv–Chernivtsi : Bukrek, 2017. 416 s. S. 35. [in Ukrainian].
16. Avtorska shkola v Ukraini : tretia khvyliia vidrozhennia [Author's School in Ukraine: the Third Wave of Revival] [Tekst] / [za zah. red. Kyrilenko S. V., Kiian O. I., Omelchenko N. M., Sheremeta Yu. A.]. Kyiv : vydavnytstvo Alfa-Vita Hrup, 2021. 196 s. : il. – ISBN 978-617-95033-1-3). [in Ukrainian].
17. Pro vyznannia Volodymyrets'koho litseiu «Kolehium» Volodymyrets'koi selyshchnoi rady Rivnens'koi oblasti avtors'kym zakladom osvity [On Recognition of the Volodymyrsk Lyceum «Collegium» of the Volodymyrsk Village Council of the Rivne Region as an Educational Institution

of Its Own (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 02.20.2025 No. 321). (Nakaz MON Ukrainy vid 20.02.2025 No. 321). [in Ukrainian].

18. Pro provedennia eksperymentu na vseukrainskomu rivni za temoiu «Orhanizatsiino-pedahohichni umovy rozvytku avtorskoï Shkoly modern-tekhnologii upravlinnia u voiennoi/povoiennoi chas» na bazi Volodymyretskoho litseiu «Kolehium» Volodymyretskoi selyshchnoi rady Rivnenskoï oblasti u sichni 2024 – zhovtni 2029 rokiv [On Undertaking an Experiment at the all-Ukrainian Level on the Theme «Organizational-pedagogical Conditions for the Development of the author's School of Modern Management Technologies in War/Post-War Times» on the Basis of the Volodymyretsk Lyceum «Collegium» of the Volodymyretsk Settlement Council of the Rivne Region in January 2024 – October 2029 (Nakaz MON Ukrainy vid 24.01.2024 No. 78). [in Ukrainian].

REGULATORY AND LEGAL PRINCIPLES OF THE ACTIVITIES OF AUTHOR'S SCHOOLS IN INDEPENDENT UKRAINE

Antonina KUZMYCH

PhD Student, Specialty 011 – Educational and Pedagogical Sciences,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8793-9875

e-mail: a.kuzmych1408@gmail.com

Abstract. The article analyzes the regulatory and legal foundations of the functioning of author's schools in Ukraine. The concept of an author's school is defined as an educational institution with innovative potential that implements experimental pedagogical systems developed by founders or creative teams of educators. The legislative framework governing the activities of author's schools has been examined. The main stages of establishing such institutions and recognizing them as author schools are described. The key criteria for their operation are outlined, including innovation, competitiveness, the testing of experimental models, and the stability of achieved results. Particular attention is paid to the issues surrounding the adoption of the key regulatory document – Regulations on the General Educational Institution «Author School». It was found that the development of author's schools is a promising process of generalizing and disseminating the best innovative educational practices, therefore, solving the problems associated with it and assigning the corresponding status to author's schools at the state level should be under special control of state bodies and a goal for the near future. This will create the necessary conditions for the development of unique educational practices focused on the needs of society and the strategic objectives of state policy. The study's findings can be used to improve public policy in the field of education and to develop recommendations for the establishment of author schools.

Keywords: author school, pedagogical concept, pedagogical experiment, educational innovation, educational programs, author's model, regulatory and legal status.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2025 р.

Електронне науково-методичне видання

**Педагогічна наука і освіта
XXI століття**

Науково-методичний журнал

Випуск 4

Упорядники:

**проф. Пустовіт Г. П., проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.,
доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.**

**Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ**

**Суб'єкти у сфері друкованих медіа:
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, 33014, Україна;
тел.: (0362) 62-03-56
email: rectorat@rshu.edu.ua**

**Рекомендовано до оприлюднення 29.05.2025 р.
Ум. друк. арк 28,60.**

П 24 Педагогічна наука і освіта XXI століття: науково-методичний журнал. Вип. 4. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т; упоряд.: Г. П. Пустовіт; ред. кол.: Г. П. Пустовіт, Н. О. Остапчук та ін. Рівне: РДГУ, 2025. 422 с.

УДК 37: 001 «20»

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2025